

Çalışmalarını Paris'te sürdüren sanatçı Albert Bitran, 1983 yılında İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde açtığı tek sergiden sonra ilk kez Türkiye'de.

Bitran'ın kemerleri...

PULAT TACAR

Çağımızın önemli ressamlarından biri olan Albert Bitran 14 Kasım 1997'de İstanbul'da Galer Nev'de, 12 Kasım'da da Aksanat Kültür Merkezi ve Fransız Kültür Merkezi'nde açılacak üç sergi ile Paris'ten İstanbul'a, doğduğu kente geliyor. Resimleri 1998 yılı Şubat ayında Ankara'da sergilenecek. Bu geliş, uzun süren başarılı bir sefer sonunda, son yıllarda onu sürekli meşgul eden ve resimlerine yerleşen kemerlerin... dan geçerek, doğduğu kentin -özlediği- ortamına dönüş amacı ile çıktığı nostaljik bir yolculuk.

Albert Bitran 1929 yılında İstanbul'da doğdu; lise eğitimini tamamladıktan sonra 1949'da mimarlık öğrenimi görmek için Fransa'ya gitti. Ama resim tutkusu onu kucakladı ve genç Bitran mimarlığı bir kenara bırakıp, resmi ile yarattığı sanal evrene geçti. 1997 yılında Verso dergisinde yayımlanan bir söyleşide "hep resim yapma arzusu ile doluydum" diyor. Ama bu arzunun içinde "resme karşı çıkma çelişkisi de" bulunuyordu.

1950'li yıllar soyut resmin parladığı bir dönemdi; imge sanki arka plana atılıyor, gerçekçi ölçekler -biraz da- yozlaşmış düzene dönüşü simgeledikleri için bir kenara itiliyorlardı. Soyut resim, genelde geometrik nitelikleri ağır basan bir söylem biçimi sayılıyordu. Çevresindeki bazı sanatçılar gibi Bitran da resim yaşamının ilk yıllarında geometrik soyutlamanın yapısal ve alan düzenlemesi sorunları ile uğraştı;

1954 yılında Denise René Galerisi'nde açtığı ilk serginin tamamen geometrik soyut resim olduğunu kendisi de kabul ediyor.

Eleştirmenler ressamı belirli sınıflamalar altında değerlendirme kolaylığını severler; 1950'li yılların ortalarında Bitran'ın resmini de soyut peyzajcılar başlığı altına alı-

yorlardı. Bunda kendisinin de etkisi var belki; o dönemde yaptığı önemli resimlerden birinin adı Peyzajın Doğuşu idi. Bitran'ın yapıtı, son dönemde bir başka kategori içine de alındı: Paris kenti 1980 yılında 1946-1956 yılları arasında Saint-Germain-des-Près'deki lirik soyut ressamların yapıtları adı altında bir karma sergi düzenledi ve Bitran'ın resimleri de lirik soyutlar grubuna böylece konulmuş oldu. Lirik, yani duygunun içli bir şekilde anlatım türü.

Bitran'ın yapıtını lirik bulanlar herhalde haklı. Gerçekten, onun resminde, bizleri soğuk soyutlamanın keskinliğinden çıkıp sıcak bir duygusal ortamın içine sürüklenme niteliği göze çarpıyor. Belki beni de -başkaları gibi- Bitran'ın resmine ilk bakışta bağlayan öge soyut resimdeki siddet unsurunu kaybettirmiş bulunması. Kimi resimlerinde gri, tütün rengi, açık sarı, nefli planlar üzerinde giyotin gibi yer alan siyah, yamuk, dikdörtgen alanların çarpıcı, vurucu keskinliğinin doğal korkutuculuğundan arındırma becerisi var Albert Bitran'ın. Bu da geometrik kesinliği, düzeni bulunan alanların üstünün bir bulutu andıran karmaşık bir renk yapısı ile, hatta bulamacı ile örtülmesiyle sağlanıyor. Bu söylemde, insanların birlikte yaşamak için getirdikleri yapay düzen ile doğanın ve insanın duygusal evreninin karşı karşıya gelmesi var; doğanın doğum ve yok oluşu da içeren gizi ile karşılaşıyoruz.

Bitran'ın resminde renk önemli bir rol oynuyor; renk resme sanki elle tutulabilen yapısal bir faktör olarak katılıyor; yapıt-

larında çizgi ile renk arasındaki mücadeleyi hissetmemek mümkün değil. Çizgi bir yerde başlıyor ve sanki evrenin derinliklerinde kayboluyor; biçim dünyası sürekli zorlanıyor, horlanıyor; dörtgenler üçgene, üçgenler yamuğa dönüşüyor; daireler özel bir anlam kazanıyor ve en önemlisi biçimi çevreleyen konturlar kırılıyor; renklerin yapı içinde önemi bulunduğu değindik, ama rengin de üstü örtülüyor; sanatçı, sanki maddenin özünü oluşturan ve yaşamın sürekliliğini sağlayan, ama aslında, o dengeden yoksun, o kuşku kaynağı durumun da giderilmesini istiyor. Bitran dengeyi bozarak dengeyi arıyor; tablonun merkezini kaldırıyor, resminde giz var; bu nedenle yapıtı ile ilgileneni sürekli aramaya ve araştırmaya yöneltiyor; bir ipucu yakaladığınızı sanıyorsunuz, izliyorsunuz; yok oluyor, siliniyor; ama o yok edilen, silinen, üstü kapatılan, karalanan biçimin, evrenin derinliklerine dalan çizginin orada bulunmaya devam ettiğini biliyorsunuz ve arayışı sürdürüyorsunuz. Yaşamın kendisi var Bitran'ın resminde; o yaşam bir süre sonra yok oluyor; o zaman aranın aslında Varlık değil de Kayboluş olduğu sonucuna da varlabiliyor.

Resimlerinin çoğunda birbirlerine uzak ya da yakın duran iki ufak daire var; kimi kez belli belirsiz, silinmiş, değişik renklerde olabilen daireler bunlar; artı-eksi akımlar mı? Birbirlerini tamamlayan ying ve yanglar mı? Kimbilir? Zaten sormaya da ne gerek var? Oradalar ve bir parlak İstanbul yaz gecesinde gökyüzündeki yıldızlara bakıp, gizlerini sorgular gibi seyrediyorsunuz onları. Aynı duyguyu çiftler serisindeki biçimlerin aynı resim içindeki tekrarında da yaşıyoruz, ikizler arasındaki farklar gibi bunlar; bana minimalistlerin müziğindeki tekrarları ve bulduğunuzda müthiş zevk alınabilen ince farkları hatırlatıyor. Bitran'ın son resimlerinde kemerlerin önemli bir öge olarak ortaya çıktığını görüyoruz. Kemerler onun son tutkusu. Şöyle anlatıyor Albert Bitran "Çocukluğumda babamla İstanbul'da kemerlerin altında buluşurduk. Her seferinde o kemerlerin altındaki insanların ve nesnelere düz ve yassı oldukları izlenimini edindim... Kemer Akdeniz uygarlığının niteleyici biçimlerinden biri; daire ile kare arasındaki denklemin büyüleyici ürünü... Ama, o kemerler Roma'nın, Bizans'ın, Endülüs'ün, Magreb'in, Kahire'nin, Kudüs'ün, Selçuk mimarisinin ve İstanbul'un derinliklerinden geliyor; kemerin resimde görünen yarısı, kültürlerin damgasını taşıyor; öbür yarısı, suur altına itilmiş durumda; iz sürmek ve sanatçının anlatmaya başladığı öykünün sonunu o derinliklerden çıkıp anlamak gerek. Kemerler Albert Bitran'ın genlerine yerleşmiş öğeler; nostalji dolu ve büyüleyici. Bu kemerler ile Albert Bitran fena halde İstanbullu; tedavisi yok.

Bitran Fransa'daki önemli galerilerden başka, ABD, Almanya, Belçika, Danimarka, Hollanda, İsviçre, İtalya, Japonya'da sergiler açtı; yapıtları dünyanın önemli müzelerinde değerlerini buluyor. ◀

ALBERT BİTRAN

1929 İstanbul doğumlu sanatçı, 1949 yılında mimarlık eğitimi için gittiği Paris'te sanat çalışmalarına başladı. Yaptığı resimlerle İkinci Dünya Savaşı sonrası dünyanın dört bir yanından Paris'e gelen ve soyut resim akımının temsilcilerinin oluşturduğu ve sanat tarihinde "Ecole de Paris" adıyla bilinen sanat akımına dahil oldu. Albert Bitran 1951 yılında ilk sergisini Paris'te açtı ve bu tarihten itibaren dünyanın önemli kültür ve sanat merkezlerinde düzenli olarak eserlerini sergiledi. ◀